

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна 1. прим. в таборі 3 ф.)
" " " нова таб. 4 ф.)
На місяць в таборі . . . 25 ф.
" " поза табор. 30 ф.
На 3 місяці в таборі 75 ф.
" " " поза таб. 90 ф.

ЧАСОПИСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕЦЛЯРІ.

ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Видає „Видавниче Товариство імени В. Грінченка“.

Ч. 58. (105).

Неділя, 19. серпня 1917.

Рік III.

Боротьба за мир.

Більше трьох років ллеться людська кров потоками по землі, мільони людей полягло кістьми і кровю на засмученій землі, тисячі сіл і сотки міст пішло з димом пожежі, мільярди капіталу пожегла страшна війна, над Європою повисла зморю примара голоду, мільони людей коротає свій вік у полові в безпросвітній нуді— а миру, святого миру, що приїде би спокій замученим країнам годі діждати ся.

На весні цього року з вибухом російської революції і проголошенням мирової основи без загарбань і відшкодовань всі ми ждали святого миру зі сходу, від російської демократії, яка взяла ся привести союзників до святині злагоди і поєднання. Всі вірили, що миролюбива нова Росія доведе світ до сповнення найбільшого бажання цих трьох кривавих років—до помирненя всіх народів і переведення ладу після волі кожного народу у себе дома, щоби разом стати в сім'ї народів до будови нового життя, нової культури. Та не так склало ся, як ждало ся!

Після нового розчарування по невдачі російської офензивы остала ся ясним промінем в страшній мраці війни намірена штокгольмська конференція, яку скликано на 9. вересня с. р., щоби зробити перший крок до наближення народів хоч з боку робочих клас, які двигають на своїх хребтах найтяжчі наслідки й найбільший тягар світового лихоліття. І тут ще взяла на себе переведення її за всяку ціну російська демократія, виславши від Ради робочих і салдатів депутатів до партійних товаришів всіх союзників, щоби приєднати їх до участі в тій загально-людській справі поєднання народів. І довелось їм зазнати доволі прихильного прийняття в союзників Італії і Франції серед ріжних перешкод з боку буржуазних правительств,—і там стрінув ся їх голос з миролюбним настроєм робочих клас. Та найтяжчий горіх мали перегризти щойно в Англії, яка стоїть на чолі братовбійчої війни без пощади й без милосердя над стражданнями народів. Скликано небувало велитенську конфе-

ренцію робітників Англії й прийнято після бесіди міністра робітників Гендерсона ухвалу взяти участь в мировій конференції в Штокгольмі подавляючою більшістю 1,846.000 голосів в присутности російських депутатів.

Та се викликало цілу бурю в англійським правительстві. Саме перед цю конференцією воно порішило зі союзниками не допустити своїх депутатів на цю конференцію. Перед виступленням Гендерсона на конференції робітників президент міністрів Льюїс Джордж дістав лист президента російського кабінету Керенського, що й Росія не уважає штокгольмську конференцію обов'язуючою для держави, і повідомив про це Гендерсона. Та про те робітники порішили поражачою більшістю взяти участь в штокгольмській конференції. Правительство заявило, що не дасть паспортів депутатам робітників і так само зроблять всі союзники. Міністер Гендерсон подав ся до димісії, а за ним виступили всі представники робочих партій в англійського правительства. Льюїс Джордж загрозив розв'язанням парламенту і розписанням нових виборів під гаслом: „Війну мусить ся виграти!“ Англія прийшла до великої кризи, яка покінчить ся розділом одноцільної Англії на два табори: буржуазія з правительством—за війною і робітничі партії—за миром.

Копенгагська часопись „Соціал-демократен“ пише: „Заявою відмовлення паспортів зірвано міст між правительством і робочою класою. Виходить ясно, що правительство вільної Англії задавлює своєю властю мирові голоси, продовжаючи далі війну; з великим напруженням мусимо ждати, який буде на це відгомін з боку Росії. Не вже російське правительство поповнить в цім основнім питанню зраду супроти ради робочих і салдатів? Кожде правительство, яке не має завойовницьких цілей, могло дивити ся на штокгольмську конференцію з потіхою, і навіть в радістю. Неприхильність до цієї конференції абуджує підозріння в імперіалістичних намірах“.

На це відповіло російське правительство офіційною за-

явою через телеграфічну агенцію: Тимчасове російське правительство заявляє що до штокгольмської конференції, що питання, котрі торкають ся війни й мира, можуть регулювати тільки правительства союзних держав, іменем союзних демократій. Соціалістична конференція, як це заявило правительство при ріжних нагодах, творить конференцію деяких політичних партій і не може приписувати собі права порішати постанови, обов'язуючі для правительства. Тимчасове правительство не мало ніколи наміру відмовляти паспортів російським соціалістам, бо уважає слушним, щоби між інтернаціональними організаціями соціалістів повстала виміна гадок про питання війни й мира. Президент міністрів і міністер заграничних справ сповістили особисто правительства союзних держав, що їм не видасть ся бажаним робити перешкоди в участі соціалістичних організацій в якій небудь спосіб. Тимчасове правительство не заперечує політичної тенденції соціалістичної конференції, о скільки вона зробить ясність в основних питаннях, які виступають на перший плян наслідком війни. Та воно не може признати порішенням конференції рівного значіння з рішеннями союзних правительств, які тільки виключно мають для його обов'язуючу силу.

Таким чином російське правительство відрікло ся штокгольмської конференції, признаючи, що воно не буде держати ся її постанов, а буде стояти за постанови союзних правительств—хоч само воно подало ініціативу цієї конференції з боку Ради робочих і салдатів. Англійський гріш сильніший, як бачимо, від добра людства й високих фраз російської демократії. Російська демократія скинула з себе провід світового значіння в справі мира і замінила ся в знаряддя імперіалістичної верхівки союзників-капіталістів, які хочуть вести війну далі.

Щож буде з мировою справою?—хто її поведе далі по стороні антанту?—стає перед нами питання. Росія має одну заслугу: вона дала примір західному пролетаріатові, як не-

буржуазної держави, щоби мати рішаче значіння.

В Англії переводить ся організація робочих клас в Ради робочих-салдатів; таку саму пробу переводять Італійці; глухим гомоном доходить вісти з глибин незадоволеного пролетаріату Франції: і там готується переворот, який наступить скоріше чи пізніше. Англійський робочий народ ставить ся проти свого правительства в опозицію і переймає на себе роль, яку мала й могла повести Росія. Між пануючою класою воюючих держав антанту й між робочими верствами повстає на наших очах боротьба, яка поставить справу мира, як свою релігію. Коли Росія відрікла ся своєї світової місії в справі мира, то перейме цю місію робочий народ західних держав, передовсім пролетаріат Англії, і примусить свої правительства до зложення оружжя для поступу й щастя цілого людства скорше чи пізніше, дорогою уступок чи дорогою революції.

Перші труби до сеї борби в Англії вже вдарили—хто піднесе мир, той побідить...

II.

Вже три роки пройшло...

Вже три роки пройшло, як велике зло

На землі повновладно царює;
Море крові і сліз за цей час утекло,
А війна все лютує й лютує...

Те, що наші батьки будували віки,
Що безмірних трудів коштувало,
Все пожегла війна за останні роки...

А нажерла ся? Ні, ще їй мало!...
Ненастна мара й досі все пожира,
Що б її на путі ні зустріло,

Повна люті, грізна, вона скрізь
зазира,
Чи нічого їде не відлігло.

І, коли накінець все оберне в ні-
вець,

Дань у другій країні збирає.
Маса трунів людських—її праці
вінець—

Скрізь дорогу її покриває...

Сором, стид за людство! бо воно
в торжество
Обернуло цю оргію диму.

Чоловік... царь природи... розумне
єство...

І таку чинить дурість велику.

12. серпня 1917. р.

Zet.

„По-між трьох сосен“

(Ця стаття передруковуємо з 62. числа Київської „Робітничої Газети“).

Багато вже часу пройшло з того моменту, коли Рада Робітничих та Салдатських Депутатів звернулася з відозвою до народів усього світу, закликаючи їх припинити війну. Вже давно Тимчасовий Уряд одмовився від анексії і контрибуцій, але війна ще й дотепер забирала велику силу людей і людської праці. І цілком природно, що чим далі, все більше й більше відчувається народом се тяжке лихо. Здається усим вже стало ясно, що війна гальмує життя, перешкожає поступові революції і навіть зміцненню та здобуття революції, що ми маємо тепер. Ясно також, що кожен день війни несе нам хазайственну й фінансову руїну, що загрожує Росії нечуваною ще до сього часу катастрофою. Отже першим завданням російської демократії має бути, очевидно, припинення війни. Але за три місяці справа ся, як бачимо, не посунулася наперед.

В чому ж причина сього? Нам здається,—причин дві. Перша,—се безсилля пролетаріату союзних і ворожих нам держав, а друга—невідповідність нашої зовнішньої політики проголошеному лозунгу (гаслу) мира народів, мира без анексії і контрибуцій.

Спиняємося на другій з сих причин. Коли Тимч. Уряд одмовився від анексії і контрибуцій, то кожен зрозумів се так, що Росія одмовляється від завойовничої політики.

Але пригадаймо собі політику бувшого мін. Мілюкова, котрий і не думав одмовляти ся від анексії та контрибуцій, а навіть мріяв про пролив.

Ми не знаємо, як веде справу теперішній мін. Терещенко, але мусимо признати, що сама російська демократія, прийнявши відповідальні органи її окремі особи, як от Петрогр. Рада Роб. та Салд. Депутатів і міністри-соціалісти, зблизили зі шляху і ніяк не можуть вийти з по-між трьох сосен, серед яких вони заблудилися.

З одного боку—мир без анексії і контрибуцій, а другого—грабницькі умови, що зв'язують нас ще й досі з союзниками, а з третього—явне незадоволення нашою відозвою і актом і, взагалі, настроєм російської демократії з боку союзних нам правительств, і навіть анексія Албанії, хазайнування в Греції.

Звичайно, сподіватися чогось кращого від імперіалістичних (ведучих захватну політику) правительств не приходиться.

Ясно, що англійське правительств не одмовиться з доброї волі від одібраних ним у Германії кольтоній, так само як японське правительств—від Циндао.

Але чи бачимо ми боротьбу нашого „революційного“ Тимчасового Уряду з такою надерто завойовничою політикою наших союзників?

Ні. На ділі ми бачимо протилежне: слово про мир народів на основі самоозначення націй і капітуляцію (упокорення) перед імперіалістичними правительствами союзників.

Наприклад, як реагувало (відповідало) наше „революційне“ правительств на прилучення Албанії Італією? Чи може демократично

правительств Росії не брало участі в останніх подіях в Греції?

Більше того. Наше правительств і активно допомагає англо-французському імперіалізму.

Так міністр-соціаліст Керенський примушує солдат наступати, не спинаючись навіть перед такими „демократичними“ і „революційними“ мірами, як каторга та позбавлення прав і т. п.

—Як можна одмовлятися наступати, коли то перешкожає французам одібрати Ельзас і Лотарингію, або навіть усю територію до Рейна, англійцям—якусь там колонію; так тільки й можна розуміти заклик до активного виступлення російської армії з огляду на сучасне політичне становище. Давно, як того не може зрозуміти міністр Керенський й поділяючі його думки в сій справі?

Таким чином, продовжуючи і виконуючи договори, якими ще за царського Уряду густо оплутана Росія, російська демократія тим самим підтримує заборчу політику наших союзників і затягує війну, що зовсім не відповідає ні потребам, ні інтересам пролетаріату і взагалі широким демократичним масам людности.

Час би вже нашим міністрам-соціалістам і усим соціалістам „оборонцям“ зрозуміти, що оборона від натиску германського імперіалізму не означає піддержки до нахобства одвертого англо-японського і т. п. імперіалізму. Час вже зрозуміти, що одних слів про одмовлення від анексії і контрибуцій замало,—що се останнє вимагає від нас і відповідної одвертої й рішучої зовнішньої політики. Отже ясно, що доки російська демократія не одмежується від імперіалізму хоч би й „союзницького“, доки не знищено попередніх грабницьких умов, доти вона не в силах буде спинити війну й буде тинятися по-між трьох сосен, серед яких вона от вже 3 місяці топчеться на одному місці.

Стенан К-о.

3 УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.**Признання України окремою державою.**

З Базеля подають вість 14. серпня: На засіданні Української Центральної Ради заявив міністр заграничних справ Терещенко в присутності всіх інших міністрів, що він, як Українець, є пересвідчений про закисність українських стремлінь.

Вслід за тим член японського посольства з Петрограду наспів до Києва і аложив Українській Центральної Раді урядову візту (привіт).

Ця заява міністра заграничних справ має першорядне значення для окремішности України супроти заграниці. Посольств Японії, як знаємо від японської війни, дуже добре знає російські відносини, тому призначило своєю візтою (привіт) перед світом незалежність України. Чому Японія перша заявила своє признання України—може бути дві причини: або хоче здяти собі Україну для будучої війни з Росією, або, як найкраще знаючи відносини

в Росії, бачить в Україні трівку силу, довкола якої гуртують ся всі поневолені народи й з якою треба числити ся.

Конференція української соціальної демократії.

Дня 5. і 6. с. м. відбула ся тут конференція української соціальної демократії Австрії. Конференція прийняла звіт відпоручника партії на стокгольмський візд п. Володимира Темницького і одобрила його становище. Відпоручниками на будуччу конференцію в Стокгольмі вибрано пп. Миколу Ганкевича й Володимира Темницького. „Діло“.

3 РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.**Російське правительств й поневолені народи.**

З Гааги доносить англійська консервативна часопись „Дейлі Телеграф“ на основі звідомлення з Петрограду: Правительств приступив тепер до полагоди фінляндського й українського питання, яке тепер воно зводить до „розумних“ границь. Фінляндці прийняли розв'язання сейму зовсім спокійно. Фінляндську національну хоругву зняшено й покінчено страйк складачів. Дорога отворена тепер до переговорів про біжучі питання.

З Українських питань стоїть справа подібно. Українські провідники прийшли до Петрограду вести переговори і змінили багацько своїх домагань. Показало ся, що поняття про могутність Ради було надмірно пересаджене (переборжене) і що злагода, переведена в Українцями з боку Терещенка, Церетелі й Некрасова в Києві була поспішним і невідповідальним кроком. Різка політика Ради збудила серед численних Українців опозицію та остання загроза німецького пролому до полудневої Росії придавила українську агітацію.

Саме тепер закритий конгрес Татарів, котрий домагав ся утворення магометанських полків на взір українських. Супроти теперішнього настрою ирительства не можна сподівати ся, що це домаганне сповнит ся.

Той настрої ирительства під впливом кадетів виявляється ся, як бачимо, в тім, щоби цофнути назад дані обіцянки Українцям і Фінляндцям. Та супроти непевности положення в самій Росії, не слід бояти ся тих погроз і ложних інформаций для заграниці з боку Росії. (Ред.)

Новий бунт большевників іде з Кронштаду.

Голяндська часопись: „Альгемен Гандельблад“ доносить: Кронштадт зайняли наново 20,000 матросів, прихильних до большевників. Ця заява означає частину балтійської флотії. Правительств отало блокувати Кронштадт, сподіваючись його здобути по 4 або 5 тижнях. В Кронштадті находить ся кілька тисяч робітників, які належать до большевників.

Нові розрухи в Петрограді.

Через Швецію доносять з Петрограду: Розрухи в Петрограді почали ся знову. В неділю почали ся рівночасно в кількох передмістях розрухи, уладжені сторонниками Леніна. Острілювано відділ козаків. З усіх сторін явили ся зоружені, які стріляли на салдатів. Стрільняна тривала кілька годин. Положення в Петрограді наново дуже поважне. Становище тамчасового правительства захитало ся знову, і воно мабуть довго не вдержить ся.

Нове зібрання розв'язаного фінляндського сейму.

З Петрограду доносять: Тимчасове правительств Фінляндії, зложене з розв'язаного сейму, перебувало якийсь час в Якобштаді, в малім фінляндським провінціалінім місті. Тепер цей розв'язаний сейм порішив наново отворити зібрання після цього тяжня в Гельсінфорсі.

Після звідомлення з Гельсінфорсу напала товпа зоружених людей на російський відділ перенесений до Форсе. Завязала ся перепалка рушницями. Двох цивільних убито, одного ранено, решта втікла.

Ось як спокійно фінляндський народ прийняв російські „м'яри“. (Ред.)

Англійські звідомлення про Раду робочих і салдатів.

З Гааги доносить „Дейлі Телеграф“ з Петрограду: Рада робочих і салдатів змінала зовсім свою тактику. Це одна з найважливіших новин у Росії. Як виконавчий відділ Ради р. і с. побачив, що грозить Росії катастрофа, прийняв тепер зовсім патріотичне становище. Від десяти днів мовчав тепер і провідники Ради і виконавчий комітет, і всі їхні часописи про питання мира. Віміна гадок про мирову конференцію в Штокгольмі замовкла майже зовсім. З другого боку посвячує Рада робочих і салдатів свою енергію на відбудову боевої справности війська. Рада проголосила зав'язання оружжя в клясовій борбі і заявила, що всі кляси мусять понести рівні жертви, щоби досягнути національні цілі.

Як воно там є, невідомо, чи се оправді так, чи так хотіла Англія бачити, щоби не допустити до мирової конференції в Штокгольмі—покаже будуччина. (Ред.)

Конгрес козаків за „дисципліною“.

З Базеля доносять французькі дивізіони: Конгрес козаків, який саме тепер покінчив ся, поставив ряд домагань: правительств повинно відтягнути ся від впливу поодиноких партій, генералісімусові Корнілову належить дати необмежену владу для приєднання дисципліни на фронті й поза фронтим в середній краю. Козаки домагають ся заборони політичних зібрань і відложення московської конференції.

Загроза залізничного страйку.

Загальний залізничний конгрес у Москві грозить бунтом і тамний бунт вибух саме тепер між робітниками

в Баку. Члени правительства розіхалися по провінції, щоби перешкодити поширенню цього бунту робітників у цілій Росії.

Перенесення Романових до Тобольська.

Бюро Гаваса доносить з Петрограду: Після „Віржевої Газети“ по-рішло правительство на тайнім засіданню перенести бувшого царя з родиною до Тобольська на Сибірі. Це рішення зроблено наслідком протиревольційної агітації, якої джерело виходить з Царського Села. Є відомости про намірене визволення царя Николая. Бувшого царя повідомлено про це рішення. Дочки, яким дозволено лишати ся в Царським Селі, заявили, що хочуть товаришати родичам.

Що до приватного маєтку, то бувший цар посідає тепер 908,000 рублів, його жінка 1,006,000 рублів, царевич 1,425,700 рублів, царевна Ольга 3,185,500 руб., Татьяна 2,118,500 руб., Марія 1,854,000 руб., Анастасія 1,612,500 рублів—як подав звітномлене бувший начальний маршалок гр. Бенкендорф.

Протиревольційні течії в Росії.

Орган большевизму „Правда“ збирає ряд позивак, які вказують на приготування протиревольції. Дивачами цього стремління являють ся діяльніші великі власники землі (поміщики) і части офіцерського корпусу, який має доволі новаги серед війська. Провідники Ради салдатів викликували протиревольційні сили, поки вони піднялися серед суспільства. Пурішкєвич і Масленіков провадять цей рух цілком явно в публичних промовах, жадаючи розв'язання Ради робочих і салдатів і постанови регенції великого князя. Роблено заходи, щоби викрасти з Сенату царський маніфест, де він зрік ся з престолу. Про це мовчать агентура, що кілька тисяч офіцерів закидувало правительство, що його цілі по упадку армії знищити російський промисл.

Так збираєть ся сила протиревольції, зложена з дрібною буржуазією та поміщиків і з другого боку збираєть ся багачко пального матеріалу по противній стороні. Росія ще готова переходити сильні пограблення, хоч годі повірити, що перемога буде по стороні монархістів.

Задовження Росії.

Через Копенгаген сповіщають з Петрограду, що Англія позичила Росії вже 12,500 мільонів франків. Щоденні видатки війни виносять 50 мільонів рублів і зростають мимо цього, що нема на них покриття. Протягом чотирьох місяців нове правительство нічницяло тягар довгів на 4 мільярди.

Вісти зі світа.

РАДА РОБОЧИХ І САЛДАТІВ В АНГЛІЇ.

З Лондону доносять: Покічено приготування відліду до утво-

рення англійської ради робітників і салдатів в найширших кругах. Звістно досі, що цілий край поділено на 13 округів, з яких кожен буде мати окреме працююче представництво після російського взірця. Головним діячем в цій справі має бути соціаліст Fairchild, який призначений бути представником на штокгольмській конференції.

АНГЛІЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ПРОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ В ШТОКГОЛЬМІ.

Велика більшість робітничих голосів за участю в мировій конференції заскочила англійське правительство несподіванкою. Міністер робітників Гендерсон подав ся о відпустку з міністерства під натиском правительства, бо його бесіда була причиною цієї більшости при голосуванню. Так само мусять уступити другі представники робітників з правительства. Льюїс Джордж і Бонар Лів заявляли на засіданню палати, що правительство не дасть пашпортів. Таксамо не дадуть пашпортів союзники, про що порішено заздалегідь на послідній конференції в Лондоні. Правительство відсилає російських представників Ради робочих і салдатів в Англії. В разі опозиції робочої партії—розваже парламент і переведе маново вибори. Що Росія під провідом Керенського тепер ставить ся неприхильно до мирової конференції вказує лист Керенського до Льюїса Джорджа, в яким пишеть ся, що Росія не бажає собі мирової конференції. Цього листу не прочитав Гендерсон на конференції робітників і досягнув таки більшість за участю в мировій конференції при голосуванню. Робітничий виконавчий відділ і вся партія англійських робітників стоять за Гендерсона проти правительства і за участю в мировій конференції.

ВІЙНА.

(Звітномлення осередніх держав).

На західнім фронті почала ся у Фландрії друга велика битва. Дня 15. серпня вночі до ранку перейшла артилерійна боротьба в барабанний огонь з наступом Англіїців на Іперн-Рулер на просторі 18 км. Великий напір канадійських дивізій під Льо вломив ся в німецькі лінії на просторі 3 км., де після англійського звітномлення вперло ся 1200 кандидатів коло Лен, та він не проломив німецького фронту, бо Німці їх відперли. Англіїці робили 9 разів наступ і девять разів Німці відбили його так, що в англійських руках остали ся тільки перша й друга лінії німецьких окопів, а на третій стаяли проти них німецькі сили й не допустили до пролому фронту.

Боротьба тріває далі.

Французи помагають своїми наступами над Есною і стріляють на місто Ст. Квінтен, де запалили славну катедру. Під Верденом підняли вони боротьбу артилерією.

На східнім фронті всюди спокій, тільки в Молдавії ведуть ся зручні операції армії князя Йосифа й Макензона, які взяли румунсько-російську армію в обрут між Окна і Панчіу так, що Росіяни мусіли відступати з над річок Пунта-Сузіта до Серету. Військо Макензона вперло їх за Серет і полонило 3,500 салдатів, взяло 16 гармат і 50 еско-рострілів.

3 таборового життя.

— Народна Рада. У вівторок 14. серпня відкрито II. сесію таборового парламенту—Народної Ради. Сесію скликано президією головно для розгляду проєкту конституції, а також за для порішення інших біжучих справ, що підлягають компетенції Народної Ради.

На сім засіданню обговорено слідуєчій справі: Народна Рада дала свою санкцію на пропозицію Генеральн. Старшини що до поїздки двох членів Генеральн. Старшини—президента і референта для зносин з Командантурою—в Берлін до централі Союзу визволення України для порозуміння в деяких важніших таборових справах. В авазку з цим призначено заступника референта на час його відсутности. Потім приступлено до вибору комісії з трьох послід для ствердження правильности переведення доповнюючих виборів.

Підчас обговорення порядку нарад довгий час було дискутовано над тим, чи повинні члени Генеральної Старшини давати звіти зі своєї діяльності перед Народною Радою. Ухвалено що президія дає лише короткий огляд праці разом із планами на будуче; ширше освітлення тієї чи иншої справи може бути тільки на домаганне послід, переведене дорогою інтерпелляції.

Дальше ведення нарад після довшого обговорення рішено перервати до того часу коли буде виготовлено проєкт конституції в цілости. Разом з тим деякі справи також відложено через те, що не дасть ся їх рішити без законних підстав і вони мають бути порушені зараз після прийняття таборової конституції.

О.

— Т-во „Самостійна Україна“ 8. серпня відбули ся чергові загальні збори, на яких заряд т-ва подав докладне звітномлення з діяльності т-ва. Збори не вибрали нового заряду, а лишили старий, вибравши лише заступників поодиноких членів заряду, на випадок вибуття когось з рядів членів заряду. Вибрано також ревізійну комісію, комісію для вироблення статутів ріжних організацій, що закладають ся на робітничих командах.

Зі звіту заряду виявились цікаві числові дані про рух книжок і рухомих бібліотек на робітничих командах. Так протягом часу від 1. червня по 1. серпня вислано на команди 255 бібліотек від 3 до 16 книжок ріжного змісту в кожній бібліотеці.

По прочитанню бібліотеки т-во вислало нові бібліотеки, при чім один раз вислали ся бібліотеки на 39 ком., два рази на 125 ком., три рази на 57 ком., чотири рази на 19 ком., п'ять разів на 8 ком., шість разів на 5 ком., і сім разів на 2 ком. Разом було в русі 1785 книжок.

— Таборове віче. В суботу 11. серпня в Народнім Домі відбуло ся тяжке таборове віче, на якому т. Л-кий подав звітномлення з воєнних і світових подій. Зазначавши про воєнне положення референт подав ширші інформації про світові події. Окрім того референт подав ті новинки, які надійшли за цілий тиждень. Між иншим зазначив, що 9. вересня мають зібратися на мирову конференцію в Штокгольмі соціалісти воюючих держав, на котру вже згодили ся являтися також соціалдемократи французькі та англійські. Далі референт зазначив, що мир поволі дозріває, але коли та конференція дійсно вдала ся і коли не стануть їй анов на перешкоду англійське та французьке правительства, як уже раз стало ся.

Після цього голова роздавочного Комітету т. К-ак подав авіт, які подарунки одержав Комітет, і зазначив, що Командатура одержала

приказ від міністерства такого змісту: які б подарунки ні прийшли, то Комітет мусить їх ділити на всіх людей, які належать до табору.

Потім вічем вибрано скарбника до роздавочного Комітету т. С-ка, а також вибрано з трьох людей ревізійну комісію по будові пам'ятника померлим полоненим.

На вічу було присутних понад 400 душ. Віче закрилось зі співом „Ще не змерла Україна“.

Я. О-ко.

— Театр. У неділю, 12. серпня, заходом Музично-драматичного т-ва була виставлена драма І. Тогобочного „БОРЦІ за МРІЇ“.

Головними дієвими особами в цій драмі виступають браття Малиаренки. Менший з них Антон малюєть ся автором, як завзятий борець за справедливість з непереможною течією зла. Чоловік розумний, чесний, чуткий к докорам совісті, він брідить ся навіть думкою—будувати своє особисте щасте на восталаниї ближнього й не може байдуже дивитись на ту кривду, яку терпить селянська біднота від багатих селян-мироїдів. Всюди Антон являєть ся ревним оборонцем перших і неволимим докірником послідніх. Маючи змогу, як один із правних наслідників батьківського достатку, безбідно устроїти своє життя, він одначе задля своїх ідей утратить свою частину наслідства і в благородною гордістю терпеливо переносить всі алідні убожества.

Діаметрально протилежністю своему братові являєть ся старший Малиаренко-Калістрат. Се-тип ненажерливого селянського глотапавука, який тільки й дбає про свою власну кишеню, цілком нехтуючи інтересами других людей. Для досягнення своїх цілей він не перебірає ніякими средствами; протести совісті не мають доступу до його зачерствілого серця. Цілком натурально, що на перешкоді інтересам цього чоловіка стає менший брат його, виводячи перед селянами на чисту воду нечесні замахи мироїда. На цьому ґрунті між братами повстає завзята боротьба, жертвами якої надають обидва Малиаренки: Калістрат убиває Антона й порішує з самим собою.

Ролі обох Малиаренків проведені досить гарно.

Дуже приємне вражіння зробило благородне обурення Антона по адресі невдячних селян, які дали згоду на виселення його з села. Т. Зіпунченко в останній дії показав нам правдивий образ чоловіка, терплого мучиня совісті.

Т. Заїка влучно вдав із себе волостного старшину. Порядній був Серього, особливо в тім місці, де він „стріляє без промаха“.

Зібрання громадян живо нагадувало справжній волостний сход з його гармидером і безладдем.

Стара Малиаренчиха теж була в своїй ролі. За Ганною, поки ще вона була дівчиною, водились деякі грішки: і посудину вона випустила з рук пізніше, чим то було треба, і лягнула таке словечко, якого їй зовсім не слід би й говорити; за те молодницею вона поводитись так чемно, що їй можна вибачити дівочі похибки. Особливо показала вона себе тоді, коли вбивалась над трупом свого мужа: її ридання було так повне трагізму, що навіть і ті глядачі, які мають дурну привачку нещоро вискаляти зуби, на цей раз заміли.

Загалом пєса пройшла з успіхом, і глядачі остались задоволені.

Тільки один з т.т. артистів (не хочу назвати його) завжди вже прислухав ся до нашептуння суфлора і, мов навмисне, робив паузи там, де їм зовсім не місце, що дуже неприсмно вражало уху.

Сей факт не задило б т.т. артистам прийняти до відома, бо—правду кажучи—не один із них являєть ся з цього боку великим гріхеводником.

Zeit.

— Т-во „Воля“. У середу 15. серпня в салі Народного Дому т-во „Воля“ уладило збори з читанням реферату на тему „значіння кас хорих“. Служачів було коло 100 душ. Реферував т. Т-к. Референт змалював діяльність кас хорих на фабриках і заводах і висявив значіння їх, а накінці обговорив вагу подібних кас на селі для поліпшення санітарних умов існування й розвитку медичного догляду. Над рефератом відчинила ся дискусія, але на жаль вона не могла тягти ся довше, бо вже було пізно.

— Т-во „Січ“. У вечері 16. серпня відбули ся тяжкеві збори „Січі“. Обговорювали ся різні біжучі справи; при чім прийнято до відома ухвалу Отаманої Старшини не робити гімнастичних вправ деякий час з огляду на те, що всі члени т-ва зайняті роботою і направи не можуть відхилити ся. При біжучих справах було підняте питання про волинські школи. Ухвалено всі жертви, що будуть надаль складати ся т-вом, повертати на фонд волинських шкіл, а також видати заклик до січовиків на командах збирати жертви на названу ціль. Після цього дочитано проект статута т-ва, вироблений Отаманою Старшиною, й затверджено кілька параграфів.

ЖЕРТВИ.

На будову пам'ятника копюр. тов.

Ком. Hohensolms. Вирвипишка—50 ф., Я. Бурма—10 ф., Д. Сербенюк—20 ф., Стеценко—10 ф., К. Полонюк—10 ф., В. Кабанець—10 ф., М. Ковальчук—20 ф.
Разом . . . 1 м. 30 ф.

Ком. Mainz-Mombach, № 3488. Н. Бадрок—60 ф., Ф. Березюк—50 ф., М. Беркут—50 ф., І. Калашник—50 ф., В. Полішук—50 ф., Г. Чорнобровий—50 ф., Ф. Мищенко—50 ф., Т. Котляренко—50 ф.
Разом . . . 4 м. 10 ф.

Ком. Steinbach, № 3146. Майбо рода Сергій . . . 50 ф.

Ком. Kieselbach. Т. Орленко—1 м., Федір Скоцьків №3288—1 м. 75 ф., (а 25 ф. заплата за марку до листа).

Ком. № 2692. . . 30 м. 70 ф.

Ком. Вальмегастер. . . 5 м. 81 ф.

Ком. № 1851. М. Сайченко—1 м., В. Луйв—50 ф., П. Савенко—30 ф., К. Ярменко—50 ф., І. Демченко—1 м., І. Харитоненко—50 ф., А. Лебедь—20 ф., С. Паленко—50 ф., Мірко—25 ф. Разом . . . 4 м. 75 ф.

Ком. Ногас, № 113. Н. Сорочинський—1 м., Д. Старченко—1 м., Л. Карпів—40 ф., М. Дяник—20 ф., І. Чепурний—40 ф. Разом . . . 3 м.

Ком. № 1795. Т. Андриан—1 м., П. Довгаль—1 м., Г. Горбак—50 ф.
Разом . . . 2 м. 50 ф.

Ком. III Bat. С. Плисько—1 м. 50 ф., П. Рудюк—20 ф., П. Кулак—25 ф., Литвиненко—25 ф., Д. Остапенко—20 ф., І. Скаліга—20 ф., І. Бугаєнко—1 м., П. Одокієнко—50 ф., Ф. Мокляків—50 ф., Г. Курбатів—10 ф.
Разом . . . 4 м. 70 ф.

Ком. Feligenstadt, № 1297. Гуркало—65 ф., Балів—50 ф., Войчук

—50 ф., Клопів—50 ф., Петранський—25 ф., — 30 ф., Арсентів—15 ф., Пивовар—50 ф., Карпів—20 ф., Сорочин—20 ф., Дяченко—50 ф., Лисак—50 ф., Говерн—10 ф., Безкровний—20 ф., Бозовлай—50 ф.
Разом . . . 5 м. 55 ф.

Ком. Michelstadt. А. Фурман—50 ф., В. Вулайв—30 ф., Ю. Білименко—35 ф., В. Черненко—30 ф., Т. Мелник—50 ф., К. Чекус—1 м., Т. Голован—50 ф., А. Бугіла—25 ф., А. Усгиченко—50 ф., С. Сидорів—1 м., М. Конопелько—50 ф., А. Томань—1 м., В. Пинур—50 ф., І. Ковальв 1 м., Т. Луценко—25 ф., Л. Тельців—1 м., Ф. Минушко—1 м., С. Росник—25 ф., І. Галка—50 ф., Ф. Товстопят—30 ф., М. Костюк—50 ф., К. Золотаренко—30 ф., М. Паленко—10 ф., М. Скороход—20 ф., С. Денисенко—10 ф., А. Наконешний—10 ф., В. Зайчук—20 ф., А. Котлярів—30 ф., С. Косяк—30 ф., І. Швець—10 ф., Я. Григораш—10 ф., М. Лозовий—10 ф., О. Перепеча—50 ф., К. Захарчук—25 ф., Г. Плєскач—25 ф. Разом . . . 14 м. 90 ф.

Переписна Редакція.

Одержано передплату на часопись „Громадська Думка“ від таких команд.
Ofz. gef. Lager Plendorf 60 ф., К. Fesch 90 ф., Kaakaten Roga 3 м., Lissnau 1 м., Lag. Gustrow 90 ф., Kr. gef. Lager Frankfurt a. Q. 80 ф., Liebenthi 1 м. 90 ф., Brengenhofswald 30 ф., Gross-Schönenberg 90 ф., Jan Tschij Bastolowitz Behnen 56 ф., Brauerel Beakow Oberndorfer-Hütte 1 м. 20 ф., № 3956—10 ф., № 2278—2 м. 40 ф., Gustenheim 50 ф., Gleasen № 1658—3 м. 90 ф., Eppenroden 30 ф., Linsheim № 1396—1 м., Oppenheim 90 ф., № 1755—2 м. 50 ф., № 1756—30 ф., Nister № 3133—30 ф., Mähren 30 ф., Mülsenberg 4 м. 20 ф., gem. Reineim 1 м. 20 ф., № 3833—30 ф., Abenceim 60 ф., Riekeroth 1 м. 50 ф., № 10398—60 ф., № 2677—60 ф., Hutzdorf 90 ф., № 1150—6 м. 70 ф., № 1955—80 ф., Atzbach 2 м. 40 ф., № 2287—2 м. 70 ф., Hershbach 3 м., Kölschhausen 1 м. 30 ф., gem. Hartmansheim 60 ф., № 3871—40 ф., Steinfurt 30 ф., Lang-Gönn 90 ф., № 2158—3 м., Babenhäuser 2 м., Biskirchen 60 ф., Zornheim № 595—1 м. 60 ф., Kommandatur Glessen 30 ф., Hanstätten 30 ф., Kishimbach 40 ф., Walmerod 60 ф., Gaubickelheim 1 м. 50 ф., Stendal 60 ф., Alpenhof 30 ф., Edelberg № 2595 B. 30 ф., Scheidt 90 ф., gef. Lager Stendal Jakobwil 60 ф., Lager Stendal F. Poplawki 60 ф., Langfeld 60 ф., Selters П. Крассив 90 ф., Selters П. Шульженко 90 ф., Steinbrücken № 1381—3 м. 60 ф., Glasergel 1 м., Marteecke b/Oberhansen 50 ф., Binkenheim 60 ф., № 2683—30 ф., gem. Weisel 90 ф., Ellinghausen 40 ф., Steinbach 85 ф., Prust 90 ф., Steinfurt № 11397—1 м. 50 ф., Hoch Mauch b. Nassau 30 ф., № 2384—60 ф., № 1579—60 ф., № 12860—30 ф., № 1682—30 ф., Schaniskershansen 30 ф., Lützel 20 ф., Hättengeßas 30 ф., Neunstadt 60 ф., gem. Michelbach 60 ф., Langewisen 2 м., Breitenbach 30 ф., Nösberst 30 ф., Ludwigshöhe 60 ф., № 10050—30 ф., Gettenbach 60 ф., Grossen Buaeck 1 м. 20 ф., Neunkirchen 1 м., № 11239—1 м., Gem. Pilsheim. Ваші гроші передані до Командатури для висилки в редакцію „Руссаго Вестника“.

Подяємо до відома тт. на командах, що замовлені на часопись „Руссий Вестник“ наша редакція не приймає. З такими замовленнями треба звертати ся безпосередно до Командатури.

ОГОЛОШЕННЯ.

У неділю, 19. серпня, с. р., в день СПАСА, Укр. Прав. Брацтво улаштує
Духовний Концерт
в церковні будинку.
Початок о 9 години ранку.
Голова брацтв. Бортник.

Таборова книгарня

має слідуєчі книжки, які можна виписувати на робітничі команди через редакцію:

	№.	Ф.
Календ. на 1917 р. (Пам'ятк. книж.) С. В. У. в оправі.	1	30-
Календар на 1917 р. (Пам'ят. книж.) С. В. У. без оправі	1	—
Т. Шевченко. Кобзар, вибір поезій 1 ч. в оправі	1	—
" " 2 ч. в оправі	1	—
М. Возняк. Наша рідна мова	—	5
" Пам'яті Івана Франка	—	50
Краснов. Що тепер дється в Росії?	—	5
Олександр Скоропис. Значіння самостійної України для европ. рівноваги.	—	10
Іван Крип'якевич. Українське військо (з малюнками).	—	20
М. Лозинський. Галичина в життєві України.	—	30
А. Полуботок. З минулого.	—	5
" Дідова казка	—	5
Видання полонен. Як опрєдлїяти вагу живої худоби.	—	10
" Т. Шевченковї в 102 р. його урод.	—	10
" " Мод. Менцінському.	—	5
Заклясський. Що треба знати кождому Українцевї?	—	15
Світотглад І. Франка	—	10
Б. Лепкий. З історїї української літератури.	—	10
І. Шпигманов. Роля України в болгарськ. відроджен.	—	10
Видання С. В. У. Українські колядки.	—	15
Орест Кирилєнко. Українці в Америці.	—	30
С. Томашівський. Церковний бік української справи.	—	15
Льонгін Цегельськ. Русь-Україна, а Московц.-Росія.	—	50
Поліглот Кунце. Українець у Німеччинї (розмовник).	—	60
М. Грушевськ. Як жив український народ (з малюнк.).	—	40
В. Гнатюк. Націон. відроджен. австро-угор. Україн.	—	40
Іп. Вочковський. Фінляндія та фінляндське питання.	—	70
Бягон Левицький. Лїсти з Німеччини.	—	30
Видання загально-української культурної ради.	—	60
Слово о полку Ігоревім.	—	60
М. Богданович. Білоруське відродженне.	—	20
Онуфр. Солтис. Буквар для самоуків без оправі.	—	30
Видання полон. Раштат. таб. Стїнний календар.	—	5
Пр. В. Антонович. Хмельнич. в повістї Г. Сенкев.	—	20
Географія України С. Рудниць. 1 ч. (з 66 малюнк. карт.	2	20
" " 2 ч. (з 48 малюнками.	2	50
Видання С.В.У. Чужинці про українську справу.	—	20
Володимир Гнатюк. Українська народна словесність.	—	50
Нїмецько-українська салдатська розмовна книга.	—	20
Календар полонених Українцїв у Фрайштадтї	—	—
" "Розвага" на 1916. і 1917.	1	—
В. Дорошенко. Українство в Росії, з портретами.	—	80
М. Троцький. Литовці.	—	20
Др. М. Лозинський. Михайло Павлик.	—	20
Ю. Бархардт. Введення в національну економію	—	20
Твори Тараса Шевченка (повне) третє видання т. I.	3	—
" т. II.	3	—
Календарик на 1917 рік. " " " " " " " " " "	—	20
О. Кобець. В Тарасову ніч.	—	25
" З великих днів	—	30
Карта всіх народів Росії на німецькій мові.	—	5
В. Вудзїновський. Як Москва нищила Україну	—	30
Видання С. В. У. Самостїйна Україна	—	10
" " Т-ва „Просвіта“ без оправі	2	—
" " „Стрільцький“ У. С. С.	5	—
Український декляматор „Розвага“ уложив. О. Ковалєнко, видання 2, доповнене.	4	50
О. Мицюк. Веремїївська буча. Оповід. з селян. життїя.	—	20
К. Маркс і Ф. Енгельс. Комунїстичний манїфєст.	—	20
Переклад В. Ковалє	—	20
С. Дікштейн. Хто з чого живе?	—	20
Вячеслав Вудзїновський. Гадиєкі постулати і Гетман Виговський	—	40
П. Мирний. Хїба веруть воли, як ясла повні. Роман	1	20
Вид. „Громади“. Пан-народолюбєць. Повість	—	25
Громада. Українська часопись 1881.	—	—
Чис. I і II. за обидва	1	20
Громада. Українська збрїка 1879.	—	—
№ 4; 5, за кождий	1	—
Полїтичні пієні українського народу 17 і 18 столїтя	—	60
Поезії Т. Шевченка, що були забороєні в Росії	—	60
Переписні картки з портретами письменників: Т. Шевченка, М. Грушевського, І. Франка, М. Драгоманова, Б. Грінченка, В. Винниченка, Л. Українки, О. Кобилянської, І. Нечуй-Лєвицького, В. Стефанїка, М. Коцюбинського, О. Кобиця.	—	—
Цїна поодинок.	—	10
" цїлої серії (12 шт.)	—	90
Переписні картки роботи українського артиста-малєра А. Ждахи з нотами до українських пієсьмь:	—	—
1) Ої, не гаразд, запорожці, не гаразд вчинили, 2) Ої, у полі, ой, у полі тай у Варшполї, 3) У дїбровї чорна галка, 4) Засвістали козачєнки в похід з полуєнчі, 5) Стогне вітер вільний в полі, 6) Гей, не дивуйте, добрі люде, 7) Ої, не світи, місяєнчку, 8) Ої, запив козак, запив, 9) За Сибїром сонєє сходить, хлопці не збавите, 10) Ої, не знав козак, ой, да не знав Супрун.	—	—
Цїна поодинок	—	10
" цїлої серії [10 штук]	—	75

Адреса редакції: Wetzlar. Unterrichts-Ausschuss. Lagerzeitung

НА УВАГУ наших читачів і передплатників!
Редакція „ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ“
повідомляє з 1. вересня (сентября) підвищуєть ся ціна часопису, а саме: на місяць поза табором — 40 фєн., ціна окремого числа — 05 фєн. Тому при замовленнях на часописи просимо мати се на увазі.